

20-Aprel, 2026-yil

**KAMBAĞAL OILALARNI TADBIRKORLIKKA JALB QILISHNI DAVLAT
TOMONIDAN MOLİYAVIY QO‘LLAB-QUVVATLASHNI
TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI**

Erejepov Kuwanishbay Jiyenbay o‘g‘li

quwanish3@gmail.com

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi Qoraqalpog‘iston Respublikasi hududiy filiali bosh mutaxassisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada kambag‘al oilalarni tadbirkorlikka jalb qilishni davlat tomonidan moliyaviy qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlari kompleks tarzda tahlil qilingan. Tadqiqot doirasida kambag‘allik darajasini qisqartirish, aholi bandligini oshirish hamda daromad manbalarini kengaytirishda davlat moliyaviy siyosatining o‘rni va ahamiyati chuqur yoritilgan.

Shuningdek, amalda qo‘llanilayotgan moliyaviy qo‘llab-quvvatlash instrumentlari, jumladan mikromoliyalashtirish tizimi, imtiyozli kreditlash mexanizmlari, subsidiya va grant dasturlari hamda davlat kafolatlari tizimi ilmiy jihatdan baholangan. Ushbu instrumentlarning samaradorligi iqtisodiy va ijtimoiy ko‘rsatkichlar asosida tahlil qilingan bo‘lib, ularning amaldagi holatida mavjud muammolar va cheklovlar aniqlangan.

Tadqiqot jarayonida kambag‘al oilalarning tadbirkorlik faoliyatiga kirib borishiga to‘sqinlik qiluvchi asosiy omillar sifatida moliyaviy resurslarga kirishdagi cheklovlar, kredit ta‘minoti muammolari, moliyaviy savodxonlik darajasining pastligi hamda institutsional jarayonlardagi byurokratik to‘siqlar ko‘rsatib o‘tilgan.

Shu bilan birga, xalqaro tajriba va milliy iqtisodiyot xususiyatlaridan kelib chiqib, mikromoliyalashtirish tizimini kengaytirish, raqamli moliyaviy xizmatlarni joriy etish, garovsiz kreditlash mexanizmlarini rivojlantirish hamda maqsadli subsidiyalar tizimini takomillashtirish bo‘yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqilgan.

Tadqiqot natijalari kambag‘allikni qisqartirish, iqtisodiy faollikni oshirish hamda ijtimoiy barqarorlikni ta‘minlashda davlat moliyaviy siyosatini yanada samarali tashkil etish uchun muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Kalit so‘zlar: kambag‘allik, tadbirkorlik, mikromoliyalashtirish, davlat qo‘llab-quvvatlashi, imtiyozli kredit, bandlik, ijtimoiy siyosat

KIRISH

So‘nggi yillarda iqtisodiy islohotlarning ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida kambag‘allikni qisqartirish va aholi daromadlarini oshirish masalasi alohida ahamiyat kasb etmoqda. Bu jarayonda kambag‘al oilalarni tadbirkorlik faoliyatiga jalb qilish muhim iqtisodiy va ijtimoiy vosita hisoblanadi.

Davlat tomonidan amalga oshirilayotgan moliyaviy qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari aholi iqtisodiy faolligini oshirishga xizmat qiladi.

20-Aprel, 2026-yil

Tadqiqot obyekti – kambag‘al oilalarni tadbirkorlikka jalb qilish jarayonlari.

Tadqiqot predmeti – davlat moliyaviy qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari.

Tadqiqot maqsadi – mavjud tizimni tahlil qilish va uni takomillashtirish bo‘yicha ilmiy takliflar ishlab chiqish.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi

Kichik biznesni rivojlantirish masalalari ko‘plab iqtisodchi olimlar tomonidan o‘rganilgan. Jumladan, tadqiqotlarda kichik biznes iqtisodiyotda muhim ulushga ega ekani ta’kidlangan.

Shuningdek, xalqaro tashkilotlar hisobotlarida ham kichik biznes bandlikni ta’minlash va iqtisodiy barqarorlikni oshirishda asosiy omil sifatida qaraladi. Ayrim tadqiqotlarda axborot bazasi va statistik ko‘rsatkichlarning samaradorlikka ta’siri tahlil qilingan.

Mazkur maqolaning o‘ziga xosligi – Qoraqalpog‘iston sharoitida hududiy yondashuv asosida tahlil olib borilganidir.

Tadqiqot metodologiyasi

Xalqaro va mahalliy iqtisodiy adabiyotlarda kambag‘allikni qisqartirish, aholi bandligini aoshirish hamda mikromoliyalashtirish tizimini rivojlantirish masalalari keng va chuqur o‘rganilgan. Xususan, zamonaviy iqtisodiy nazariyalarda kambag‘allik faqat daromad yetishmasligi sifatida emas, balki iqtisodiy imkoniyatlarga cheklangan kirish muammosi sifatida talqin etiladi.

Mikromoliyalashtirish konsepsiyasi birinchi bo‘lib Muhammad Yunus tomonidan ishlab chiqilgan bo‘lib, u kambag‘al aholiga kichik hajmdagi kreditlar berish orqali ularni tadbirkorlik faoliyatiga jalb qilish mumkinligini amaliy jihatdan isbotlab bergan [1]. Ushbu yondashuv keyinchalik ko‘plab rivojlanayotgan davlatlar iqtisodiy siyosatida keng qo‘llanila boshladi.

Shuningdek, mikrokreditlar kambag‘al aholi uchun biznes faoliyatini boshlash va daromad manbalarini yaratishda muhim moliyaviy instrument sifatida e’tirof etiladi. Bir qator tadqiqotlarda mikrokreditlar nafaqat iqtisodiy faollikni oshirishi, balki ijtimoiy tengsizlikni kamaytirishda ham samarali vosita ekanligi ta’kidlangan.

Jahon banki va Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT) tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda kambag‘al oilalarni tadbirkorlikka jalb qilish iqtisodiy o‘shishning inklyuzivligini ta’minlashda muhim omil ekani qayd etilgan. Ushbu tashkilotlar hisobotlariga ko‘ra, moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatining kengayishi aholi daromadlarini oshirish bilan birga, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Mahalliy iqtisodchi olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda esa O‘zbekiston sharoitida kambag‘allikni qisqartirish siyosati, asosan, davlat tomonidan subsidiyalar, imtiyozli kreditlar va bandlik dasturlari orqali amalga oshirilayotgani ta’kidlangan. Shu bilan birga, ayrim ishlarda mikromoliyalashtirish tizimining hududiy rivojlanish darajasiga mos holda yetarli darajada diversifikatsiyalanmagani qayd etilgan.

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, kambag‘al oilalarni tadbirkorlikka jalb qilish jarayonida moliyaviy qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarining

20-Aprel, 2026-yil

samaradorligi nafaqat kredit resurslari mavjudligi, balki ularning maqsadli yo‘naltirilishi, institutsional muhit va moliyaviy savodxonlik darajasiga ham bevosita bog‘liqdir.

Tahlil va natijalar

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, kambag‘al oilalarni tadbirkorlikka jalb qilish jarayonida davlat tomonidan bir qator moliyaviy instrumentlar joriy etilgan bo‘lib, ular iqtisodiy faollikni oshirishga yo‘naltirilgan. Mazkur instrumentlar tarkibiga imtiyozli mikrokreditlar, subsidiyalar, davlat kafolat mexanizmlari hamda tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash jamg‘armalari kiradi.

Ushbu mexanizmlar kambag‘al aholi qatlamining biznes faoliyatiga kirib borishini osonlashtirsa-da, ularning samaradorligi hududiy va institutsional omillarga bog‘liq holda farqlanadi.

1-jadval. Kambag‘al oilalar tadbirkorligiga ta‘sir etuvchi asosiy to‘siqlar (tahliliy baholash)

To‘siqlar turi	Ulushi (%)
Garov ta‘minotining yetishmasligi	40%
Moliyaviy savodxonlikning pastligi	25%
Byurokratiya jarayonlari	20%
Axborot yetishmasligi	15%

Tahliliy natijalarga ko‘ra, eng asosiy muammo sifatida garov ta‘minotining yetishmasligi qayd etilgan bo‘lib, bu kredit olish imkoniyatlarini sezilarli darajada cheklaydi. Ikkinchi o‘rinda moliyaviy savodxonlikning pastligi turadi, bu esa ajratilgan kredit resurslaridan samarali foydalanishga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi.

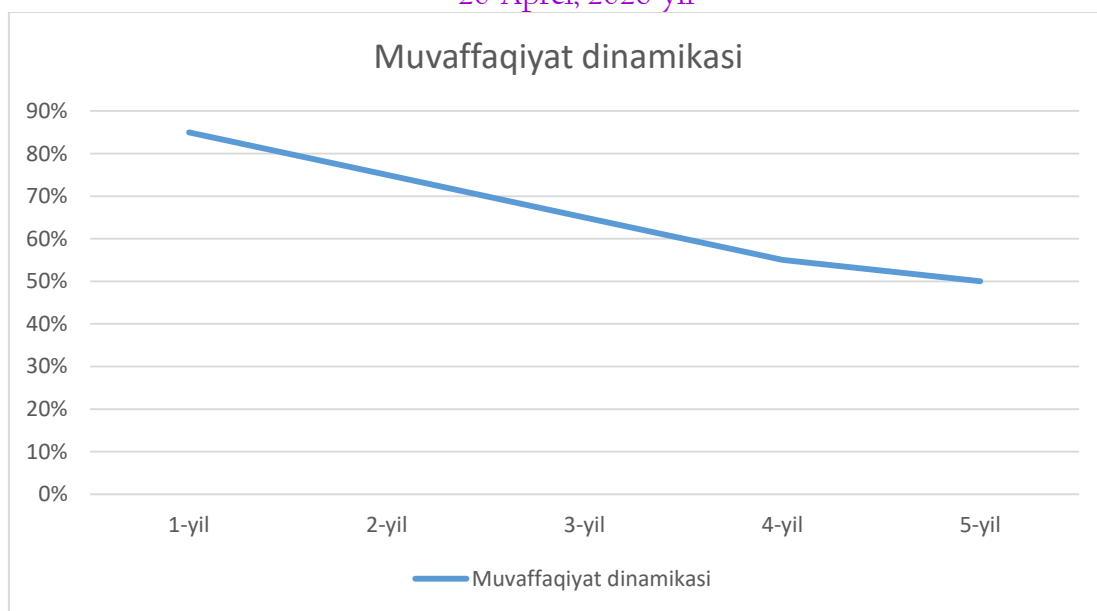
Byurokratik jarayonlar va axborot yetishmasligi ham tizim samaradorligini pasaytiruvchi muhim omillar sifatida baholangan.

Statistik baholashlarga ko‘ra, mikrokreditlar asosida tashkil etilgan kichik biznes loyihalarining o‘rtacha **60–70 foizi** birinchi uch yil davomida faoliyatini davom ettiradi. Bu ko‘rsatkich davlat tomonidan amalga oshirilayotgan qo‘llab-quvvatlash siyosatining ijobiy natija berayotganini ko‘rsatadi.

Biroq, qolgan qismning faoliyatini to‘xtatib qo‘yishi moliyaviy risklar, bozor tajribasining yetishmasligi hamda boshqaruv ko‘nikmalarining pastligi bilan izohlanadi.

Shu nuqtai nazardan, faqat kredit ajratish emas, balki biznesni yuritish bo‘yicha kompleks qo‘llab-quvvatlash tizimini rivojlantirish zarur.

Mikrokredit asosidagi biznes loyihalarining yashab qolish darajasi (%)

Xulosa va takliflar

Tadqiqot natijalari asosida shuni qayd etish mumkinki, kambag'al oilalarni tadbirkorlik faoliyatiga jalb qilish jarayoni nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashning muhim instrumentlaridan biri hisoblanadi. Ushbu jarayon aholi daromadlarini oshirish, bandlik darajasini kengaytirish hamda hududiy iqtisodiy rivojlanishni tezlashtirishga xizmat qiladi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, davlat tomonidan amalga oshirilayotgan moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlari mazkur yo'nalishda asosiy harakatlantiruvchi kuch sifatida namoyon bo'lmoqda. Xususan, imtiyozli kreditlar, mikromoliyalashtirish dasturlari va subsidiyalar tizimi kambag'al aholi qatlamining tadbirkorlik faoliyatiga kirib borishini sezilarli darajada osonlashtirmoqda.

Shu bilan birga, mavjud mexanizmlar bugungi kunda iqtisodiy muhitning o'zgaruvchanligi, raqamli transformatsiya jarayonlari hamda aholi moliyaviy savodxonligi darajasi bilan to'liq uyg'unlashmaganligi sababli ularni yanada takomillashtirish zarurati mavjud.

Ilmiy xulosalar:

- kambag'al oilalarni tadbirkorlikka jalb qilish ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi;
- davlat moliyaviy qo'llab-quvvatlashi iqtisodiy inklyuziyani ta'minlashda asosiy determinant hisoblanadi;
- mavjud moliyaviy mexanizmlar institutsional va texnologik jihatdan modernizatsiya qilinishi lozim.

Takliflar:

1. Mikrokreditlash

tizimini

raqamlashtirish

Kredit ajratish va monitoring jarayonlarini to'liq raqamli platformalar asosida amalga oshirish orqali shaffoflik va tezkorlikni oshirish.

20-April, 2026-yil

2. Garovsiz kredit mexanizmlarini kengaytirish

Kambag‘al va kichik daromadli aholi uchun kredit olish imkoniyatlarini kengaytirish maqsadida kredit scoring tizimini joriy etish.

3. Moliyaviy savodxonlikni oshirish dasturlarini rivojlantirish

Aholining biznes yuritish va moliyaviy boshqaruv ko‘nikmalarini oshirishga qaratilgan maxsus o‘quv dasturlarini joriy etish.

4. Subsidiyalar va grantlar tizimini soddalashtirish

Davlat yordam mexanizmlarini olish jarayonini institutsional jihatdan yengillashtirish va ortiqcha byurokratik to‘siqlarni kamaytirish.

5. Hududiy biznes inkubatorlarni rivojlantirish

Kichik biznes subyektlarini qo‘llab-quvvatlash, startaplarni rivojlantirish va maslahat xizmatlarini kengaytirish maqsadida inkubator tizimini kuchaytirish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Yunus M. Creating a World Without Poverty. – 2007.
2. World Bank. Poverty and Shared Prosperity Report. – 2023.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining kambag‘allikni qisqartirishga oid qarorlari – 2020–2024.
4. UNDP Reports on Microfinance and Development.
5. Mahalliy iqtisodiy tadqiqotlar to‘plami – Toshkent, 2022.